

A NEMI ÉLET NYOMORA.*

A nemi élet első megnyilvánulása független a szerelemtől és egyáltalában nem boldogító, sőt csak nem is kellemes. A serdülő gyermek űrt érez lelkében s hasztalan keresi azt az ismeretlen valamit, mi betöltené a tétovgató szakadást. Keservesen tapasztalja a hiányt, de nem bír vágyának nevet adni. Levertségének gyakorta visszatérő rohamai kétszeresen aggasztják, mivel látszólag hiányzik az okozati összefüggés, mely azokat régi, szokásos életmódjának változatlan rendjéhez fűzné. Régebben játéknak, madárdalnak és napfénynek egyaránt örvendett, most állandóan valami alig látható finomságú és mégis valami áttörhetetlenül szürke lepel választja el szokott örömeitől, bénítja meg testének mozgását, eszének járását. A leányokat életük e válságos szakában legalább gondos figyelemmel és szerető elnézéssel övezi családjuk, de a fiúra — ki majdnem annyit szenved, mint nővére — senki sem vet ügyet, vagy, ha igen, úgy károgó hangja, idétlen mozdulatai, zavart tekintete csak tréfás megjegyzésekre adnak okot. Az egyéb körülmények közt ártatlan gúny fullánkjai belefúródnak a gyermek agyába és végleg elvadítják őt. Félrevonul. Szabad óráit magánosan, vagy kiválasztott barátjával tölti el. És ebben a testi-szellemi egyedülletben, istápolás, tanács híján biztosan beleesik a néma bűnbe. Egészségtelen túlszűk ruházkodás; akaratlan tapasztalás, mikor éjjel álmatlanul hánykolódik ágyában; idősebb társainak példája; rosszul alkalmazott testi fenyíték menthetetlenül ráviszi ama veszélyes szokásra, melyre felmenőinek elkoptatott idegrendszere átöröklés révén predestinálja ... Egy ideig a titkos élvezetben

* Részlet szerzőnek *A holnap asszonyai* cz. Politzer Zs. és Fia kiadásában legközelebb megjelenő művéből, a mely mintegy pendantja Harkányi Ede *A holnap férfiai* cz., 1904-ben megjelent munkájának.

gyanútlanul keres kárpótlást mindennapi életének apró kellemtlenségeiért. Ha az iskolában baj éri, ha otthon nem kap ebédet; ha fél, ha rosszkedvű, ha unatkozik: vigasztalást minderre — a néma bűnben keres

A mily menthetetlenül beleesett a hibába, ép oly biztosan megtudja egy vagy más úton annak veszedelmes következtéseit: újsághirdetések; úgynevezett népszerű könyvek; ellesett beszélgetés; késői jó tanács; apja könyvtárából kicsent lexikon többnyire túlzott modorban festi tökéletlenségének káros hatásait. Megretten. Szabadulni iparkodik. Estéli imádságában isten segítségét kéri; reggelenként újra meg újra tartózkodást fogad. Alkalmazza az itt-ott hallott gyógyítási szabályokat; görcsösen kapaszkodik a javulás minden meddő reményéhez, de hivatott istápolóinak: szüleinek, a házi orvosnak, tanárjának nem *mer* szólni, mivel azok viselkedése egyáltalában nem bátorítja őt fel a keserves vallomásra.

Igy múlnak a napok. Az örökös visszaesés azt a hitet kelti benne, hogy akarata tehetetlen. Apátiával várja az agylágyulást, vese- és gyomorbajt, hátgerinczsorvadást s más félig sejtett betegséget, melyet megriadt képzelete elkerülhetetlen következmények képében rajzol félő szemei elé.

Gyakorta látjuk, miként változnak meg fiúk hetek alatt. A jó diák elhanyagolja kötelességeit, szótlanná válik, nem törődik semmivel. Keresik ennek az érthetetlen alakulásnak okait és nem sejtik, hogy a gyermek tudatára jött betegségének és félelem ütött tanyát agyában. Az aggódó szülők eredmény nélkül kutatnak nem létező bajok után, a beteg pedig — kit sokszor csak aggódása tett azzá — e közben folyton ismétli: miért törekedjem; felesleges a tanulás; minden erőfeszitésem kárba vész, úgyis elpusztulok rövidesen. Ez a vég persze ritkán következik be, de a lelki szenvedés mély nyomokat hagy; rosszul felhasznált pótolhatlan évek peregnek le és nyomják rá a testileg, szellemileg elmaradt fiúra letörölhetetlen bélyegüket.

A néma bűn uralma nem tart egyforma sokáig. Némelyek talán egészen mentesek attól, mások megleglik azt az utat, melytől szabadulást várnak: a Nőhöz fordulnak. Ezzel befejeződik a némi élet első fejezete. A gyermek küzdött maga magával és tusája ritkán boldog, felemelő. Ezután a másik nem felé fordul. Kérdés, több szerencsét hoz-e a változás?

A serdülő ifjú álmaiban lassankint csodálatos kép alakul. Vágyai, olvasmányok és idősebb társaitól hallott regék nyomán képzelete megteremti a felelősség nélkül járó szerelem fogalmát s ennek tárgyát: az eszményi szeretőt.

A szabadság ideje közeledik, vagy talán már el is érkezett. A gyermek kimenekül az iskolából, a férfi előtt megnyíltak az egyetem kapui. Hónapos szobájában ábrándozik arról, kinek el *kell* jönnie. Arczát alig, testének bájjait csak fátyolozottan tükrözi vissza nyugtalan képzelete, de annál határozottabban látja kiváló tulajdonságait. Szende, de vele szemben odaadó; alacsony rendből származik és mégis herczegnőre emlékeztet modora; műveletlensége ellenére is átérzi az ifjú gondolatait, magasba törő vágyait. Kettőjük élete valódi költemény. Esteli séták, vasárnapi kirándulás, csókkal fűszerezett vacsorák és különösen azon érzet büszkesége, hogy ő is elérte azt, mivel társai egyre dicsekednek, teljessé teszik majd boldogságát.

Az unos-untalan ismételt beszélgetések, szerelmi kalandok végtelen története esetleg még a nemi váagnál is erősebben sarkalják az ifjút. Érzékei csak néha szólalnak meg, hiúsága sohasem alszik. Ha azon kalandok fele igaz lenne, melyeket az összes férfitársaságban egy nap lefolyása alatt mesélnek, úgy a földtekén nem sétálna többé érintetlen hajadon. Ezt a szerencsétlen nem tudja s azért egyre várja azt, kinek el *kell* jönnie.

A hosszú várás közben feltűnik bűnbeesésének képe: Anyja cselédjét izgatta testi szűziessége — mert hisz gondolatban, szellemileg már rég elvesztette azt; — és valamelyik ünnepnapon, mikor a házbeliek távol voltak, vétkes gerjedelmében elcsábította őt. Vagy pedig társai bírták ama lépésre, mely szerintök óvószer a titkos gyengeségek ellen. Most újra kísért a néma bűn. Az nem jó, kinek jönnie kell. Mindenáron szabadulni kíván a régi kísértéstől. Szeszies italokból merít bátorságot és a szerelem árucarnokaiba menekül. Undorral tér haza. Megfogadja, hogy sohasem megy vissza az áruba bocsájtott kéj fertőzött tanyájára. De napok múltával az okok visszatérte hasonló lépésre készíti. Még retteg a kíváncsi arczoktól, még fülében csengenek a trágár beszélgetések, még irtózik a vak zongoramester körül tánczó pároktól, de a nőt, *legyen bár rima*, megkívánja és ezért az utca sarában keres táplálékot gerjedelmének. A sötétség beálltával megindulnak a félénk vándorok. Kutató pillantással mérik az ajánlkozó néember állatias arczát, megriadnak és tovább futnak abban a reményben, hogy

a következő sarkon álló fehérruhás nő kevésbé undorító. Mint Dante poklában az elátkozott lelkek, úgy járják körben városainkat ezek a hallgatag keresők, míg végre elfáradva vizsgálás nélkül fogadnak el egy ajánlatot

Vásárolt szerelem és néma bűn közt évekig eltarthat ama fájdalmas ingadozás, melynek testet-lelket ölő hullámmászását csak valamelyik nemi betegség szakítja meg ideig-óráig. És ez a kínlódás érthető, mivel miként Luther mondja: »Ki a természetes ösztönt korlátozza s nem engedi azt menni, miként a természet szerint az menni akar és kénytelen: mit tesz egyebet, mint azon fáradozik, hogy a természet ne legyen természet, a tűz ne égessen, a víz ne nedvesítsen, az ember ne egyék, igyék, aludjék«. Viszont a szenvedő maga sem hibás, mivel társadalmi alakulás emelte azon korlátokat, melyek a nemi vágy spontán kielégítését gátolják, habár azt is be kell vallani, hogy ezen akadályok adott viszonyaink közt nem leküzdhetetlenek: Az eléggé szenvedélyesek majdnem kivétel nélkül hódítanak szeretőt. Miként a gőzgép csak akkor fejt ki óriási erejét, ha a kazánban elegendő gőz gyülemlt meg, ép így a hím csak akkor harcol igazában s ezért eredménynyel is párjáért, ha a küzdelemhez szükséges vágy nem veszett el apránként más után, hanem egységes módon halmozódott fel. A néma bűn áldozatainál, vagy azokban, kik pénzért vesznek szerelmet, az érzékiség sohasem éri el feszítő erejének teljességét. Csak az egészen egészséges emberek igazi harezosai a nemek küzdelmének. Az ily férfi megleli párját, mivel felgyülemlt szenvedélye elnémítja a lelkiismeret szavát, eltakarja a veszélyt. Az igen erős vágy visszhangot kelt a nő lelkében s ép ezért a csábítás hatalmas eszköze.

A tömeg irigykedve tekint e nőhódítókra, kiknek kiváltsága ama szomorú dicsőség, hogy ők *csinálják* a bukott nők történetét, pedig az ő életük is ritkán boldogabb azokénál, kiket természetük és helyzetük a néma bűn ölébe vagy a prostitúció karjaiba sodor. Tiszta forrásból akarják szomjukat csillapítani és szomjuknak feláldozzák magát a forrást. Ha nem hiúságot, de igazi erős vágyat ural cselekvésük, még akkor is okvetlenül kétségbeesnek művük eredményének láttára. Mai társadalmunk nem a szerelemre alapítja a nemek viszonyát; kikben ez az érzés oly erős, hogy mégis követik parancsát és

áttörök ama mesterséges korlátokat, melyek érvényesülését gátolják, azoknak fokozott erénye tragikussá, a helyzet tragikumává fejlődik: mindkét hős, vagy legalább a nő szükség-szerűen elbukik.

És téved, ki csak fájdalmas befejezésre készül elő; bizony keserves az egész harc. A férfi mindenütt keresi párját és addig folytonosan szenved, míg ráakad. A megtalálás örömeit pedig féltékenységi rohamok keserítik meg. Mások is lesnek zsákmány után és ő csak hetek, hónapok multával érzi, hogy biztosan megnyerte a csatát. Talán most boldog? Dehogy! Bármily hatalmas szenvedélye, vagy nagy elfásultsága, mégis feltűnik a jövő réme, mely egyre kérde: mi történik ezután? Az önzés és altruizmus ösztöne harczra kél. A nőt kívánja, mert szereti; a nőt kímélni akarja, mert szereti. És végre mégis beteljesedik Budha mondása: »a nemi ösztön erősebb, mint ama kampó, melylyel vad elefántokat szelídítenek, melegebb a tűznél, olyan mint a nyílvesző, mely az ember agyába fúródott« . . . megtörténik a bűnbeesés. A győztes elérte tusájának legszebb eredményét: kedvese eszményi, a megtörténteken pedig úgy sem változtathatnak. A boldogság azért mégis elmarad. Az egyre feltámadó vágy mindig új találkozást csikar ki és minden alkalommal drágán kell az élvezetért fizetni. A viszontlátást hosszú órák félelme előzi meg, mert hátha nem jó, hátha meglátja valaki és elárulja féltett titkukat. Hosszú napok rettegése követi az öröm perceit, mert hátha baj történt. És mindeme aggodalom indokolt, mivel csecsemők hullája, a szerelem árucarnokai, titkos segélyt nyújtó nők sötét hajléka, a vádlottak padja, önkéntes halottak és megöltek teteme, börtön és örültek háza jelzi azt az utat, melyen a szabad szerelem jár.

Íme a dilemma, mely ép abban a korban szorítja vasmarkai közé a férfit, melyben nemi vágya a leghelésebb. Vagy erős és természetes úton elégíti ki alapszükségletét és akkor a társadalom emelte korlátokba ütközik, vagy gyenge és a másik módhoz fordul, a mikor is a természet parancsát sérti meg. Bármely irányban terelik testi, szellemi és társadalmi viszonyai: egy vagy más módon bizony vetkezik és okvetlenül bűnhődik. Akár magamagával, akár a másik nimmal harczol is a férfi, minden esetben szenvednie *kell*, mivel még nem kereshet menekülést a házasságban, mely állítólag egyesíti mind a természet, mind a társadalom mai rendjének követeléseit és ezért boldogít. A polgári osztály gyermeke mai napság leélte éveinek

nagyobb részét még mielőtt békét köthet. De elkésve bár, legalább befejezi-e a házasság a nemek harczát?

Miként hajdan az ifjúban a felelősség nélkül való szerelem, úgy fejlődik ki most a férfi lelkében egy új eszmény. Társ után vágyódik, kihez életét fűzheti; utódokat remél, kik fenntartják nevét, szokásait, jellemét, vagyonát és így megszerzik számára a földi halhatatlanság vigasztaló reményét.

Boldogok azok, kiket állandó tökéletesedésük elviszi eddig. Számuk kicsiny, mivel a nemek harczában az erősek és gyengék jó része tönkrement. Némelyek teljesen elpusztultak, mások csak a házasság szempontjából vesztek el. Az agglégények: a küzdelem e hajótöröttei félrevonultak; a harcz rokkantjai eladják magukat: érdekházasságot kötnek. Maradnak a boldogok, kiknek bátorsága elég nagy arra, hogy szívük szerint válaszszák meg párjukat.

Az iparkodást nem mindig koronázza siker. De akadnak, kiknek becsületes törekvése eredménynyel jár: fellelik igazi párjukat, kiben a jövődő hitves és anya eszményének megtestesülését imádják. Összes vágyuk néhány hét múlva teljeseedik. De még e rövid idő is, mely boldogságra készít elő, sokszor nagyon fájdalmas. Gyakran leírták a nászsj keserveit, de senki sem vet ügyet azokra az aggodalmakra, melyek a legényélet utolsó heteit keserítik meg. Ha a vőlegény erős volt a nemek harczában, úgy a múlt emlékei, néha szereplői is feltámadnak kellemetlen, sokszor nagyon is tolakodó módon. Ettől eltekintve a saját tapasztalásból ismert »női gyengeség« a jövőt is megkeseríti. Tudja ugyan, hogy az ő menyasszonya kivétel, de a «hátha» aggasztó réme minden észszerűség ellenére és logika daczára feltűnik néha. Ha a vőlegény a nemek harczában gyenge volt, úgy szenvedései még nagyobbak, mivel *nem bízik magában*. A tudatlanság adta biztonság érzése hiányzik, mert hisz gyakorolta a szerelmet. Viszont erejét sem érzi, mint a hivatásos nőhódító, mivel ezideig csak rimák passzív alánya volt. Eszébe jut ezenkívül az a szomorú jelenség, melyet Stendhal »Fiasco« czímen külön fejezetben tárgyal.

Ha saját tudatlanságát, szomorú tapasztalatait avval a tiszta szűz képével társítja, kit reá bíznak, úgy a nászsjtól való rettegése felér régmúlt idők sok tudós kínzószerszámának hatásával.

No, de tegyük fel azt, mit az élet néha igazol: a férfi aggodalma alaptalan volt, reményei pedig egytől-egyig teljesültek. Felesége szép, de nem kaczér; megérti gondolatait és mégsem tudákos; a konyha művészetét gyakorolja, a másfajta művészetet pedig átérzi. Apró czívódások, gyermekek állandó lármája, rokonok kellemetlenkedése sem zavarja az örömeket, melyek állandóan tartanak a házasság későbbi folyamán is. A harc tehát boldogsággal végződött. De még ez esetben is szomorú a nemi élet történetének első fele.

A természet urának nemi élete ritkán vigasztaló, az pedig átment a köztudatba, hogy társának megfelelő viszonyai még leverőbbek. A nemi érettség tünetei a nőnél legalább is oly fájdalmasak, mint a férfinél. A néma bűn leányok körében is hódít, sőt némelyek szerint roppant módon. Náluk a házasságot megelőző szerelmi viszonyok nem csak veszélyesek, hanem az esetek óriási többségében végzetesek. A női prostitúció története a legszomorúbb lapokat tölti be az emberiség történetében. A leány eljegyzése alatt nagy mértékben szenved félelemtől; a nászjé meglepetései sokszor rettenetesek; a házasság ritkán valósítja meg a hozzája fűzött reményeket. Sok anyának sohasem volt része az eszményi, a teljes nemi kielégítésben, ellenben számosan nyögnek fertőzés útján szerzett betegségben és férjeik vétkeiért szenvednek a nélkül, hogy csak ismernék bajuk valódi eredetét.

A férfinak *csak* nemi élete, a nőnek *teljes* élete nyomorult, mivel az ő egész jövőjét, pályafutásának minden ízét nemére építették. Hajdanában a férfi első háziállata volt, jelenleg pedig élvezetének utolsó, akarat nélküli eszköze. Napjaink eszménye szerint a leány élete férj keresésében, az asszonyé férj megtartásában merül ki. Különösen a polgári osztály leányainál házasság a fenntartás egyedüli módja. Igényeik nagyok, öröklött vagyoniuk kevés, a megélhetést biztosító női pályák száma kicsiny. Csak egyféle elfogadható jövőt várhatnak, a házasságon kívül számukra nincs remény. E körülmény magyarázza nevelésüket, melynek főcélja életbevágó fontosságú kérdésekben való tudatlanság mesterséges előidézése, fenntartása. Ismeret és önállóság hiánya jellemzi a leányt, szerepel életpárjának megválasztásánál és kíséri a nőt férje házához. A mindenütt uralkodó természetes kiválasztással ellentétben *mesterséges úton* szaporítjuk

a tehetetlenek, vagy mint mondani szokás: »a gyengédek« számát. Ezeket dédelgeti a család; ezekből választ párt a férfi. Ők lesznek anyákká és adják tovább fokozott mértékben tökéletlenségeiket, míg a saját lábán járó erősakarátú és agyú nő többnyire férj és gyermek nélkül meddően, elhagyatva örli le napjait.

Ez természetes, mivel adott körülményeink közt az élet viszonyainak tudása, a nemi élet tökéletlenségeinek ismerése és e pozitív tényekre alapított bíráló, vélemény árt a nőnek. A férfi irtózik tőle, mivel nincs kilátás arra, hogy belőle élvezete számára akaratonkívüli bábót neveljen. Fél, hogy ismeri természet adta saját jogait, észreveszi a másik fél régi bűneinek káros nyomát és elítéli annak gyengeségeit. Szüleinek szintén alkalmatlan, mivel ellentáll, midőn ama kérőjének fonnyadt karjaiba akarják dobni, kit gazdagsága okából családjá választott, vagy nem mond igent annak a gyengeelméjűnek, kinek egyedüli erénye kedvező társadalmi helyzete. Ezért kell a leányt tudatlanságában nevelni, ezért függ sorsa szerencsejátéktól, melynek betéte élet és becsület, főnyereménye igaz szerelem és becsületes férj. Mily kevésnek kedvez a sors! A túlnyomó többség szándékosan vagy tudatlanul eladja magát. A leánynak otthon feltárják a család helyzetét, mely épen nem rózsás; lefestik az aggszüesség nevetséges voltát; minden további várakozás veszélyeit. Ezek daczára még ingadozik, de ifjabb barátnéja férjhez ment; az asszonyoknak való idej ruhaszabás arczához jobban vág, mint a leány divat; húga már felnőtt; kiszolgált nevelőnője a szokottnál házsártosabb; az iparcsarnokban kiállított bútorok csábítása ellenállhatlan, vagy egyszerűen a közönséges ólomszárnya unalom lebillenti a serpenyőt: áruba bocsátja testét. A tudatlan leányok kicsinyes okokból kötött házassága minőségileg nem különbözik a prostitúciótól. Testének eladása jellemzi a rimát és nem az ár, melyet érte fizettek. Az mindegy, hogy egy vacsorát, vagy élethoszigliani eltartást vásárolt-e bájaiért. Díszes fogaton templomba robogó menyasszony, ha nem gyötri igaz szerelem ép olyan, mint a szakadó esőben az utca sarkán kínálkozó rikító öltözetű néember. Az első jobb kereskedő, vagy szülei ügyesebb kereskedők — íme az egyedüli különbség. Más eltérés nincs. Minden leány, ki szerelem nélkül megy férjhez: kéjné; minden szülő, ki pénzért, rangért bocsátja áruba leányát, még ha közvetlenül nincs is haszna a vásárból, kerítő. A leányt menti az, hogy többnyire nem ismeri a reá

várázó sorsot, de hogyan ítélkezzünk az anyáról, ki avval az okolással kényszeríti bele magzatát a házasságba, hogy ő sem szerelemből ment férjhez és azért mégis »egész« boldog. Még ő mellette is szólnak enyhítő körülmények. Nem jó tudtára, hogy ő is sok anyagi és erkölcsi gondtól szabadul, ha leánya férjhez megyén és elhitei magával, hogy kizárólag csak leánya érdekében cselekszik. Az öreg asszony különben is megszűnt nő lenni, nem gondol már ama félelem és testi undorra, mely megelőzte és követte férjével való ölekezését; ellenben ma is örül »a tiszteletnek és becsülésnek«, mely környezi; úgyszintén »a szép társadalmi állásnak« s egyéb ilyen kapott kézcsókokkal és adott vacsorákkal összefüggő dicső dolognak. Ezért végső elemzésben nem az anyát, sem leányát, hanem a társadalmat vádoljuk, mely rimákat és kerítöket nevel.

A szülői tudatlanságból teszi gyakran boldogtalanná a gyermeket: nem bírják a maga teljességében mérlegelni mind-ama veszedelmet, szenvedést, mely szerelem nélkül kötött frigyek nyomán ólálkodik. Mások, a kevésbbé vagyonosak, majdnem mindig kényszerűség hatása alatt cselekszenek. Ha szerelem imáadására tanítaná anyja gyermekét, ha ez csak annak adná oda testét, ki szívét bírja, úgy valószínűleg tönkremegy, mivel nem akad férje. Csak éhség és czifra nyomorúság, lassú hervadás és törvénytelen szerelem közt választhat. Nehéz eldönteni, melyik rettenetesebb? A vad népek kedvenc tortúrája az elítéltnek a friss állatbőrbe való varrása. A meleg hatása alatt lassan, de minden ellentállást leküzdve húzódik össze a száradó bőr és izenkint szorítja össze áldozatát. A halálos ölelés napokig tart, míg végre megszűnik az élet . . . Így szárítja ki a kielégítetlen szerelem a lány testét, szívja ki a velőt csontjaiból és öli meg szívét. Hosszú évekig tart a haladoklás, melyet testi, lelki szenvedés kísér. Minél inkább termett a nő szerelemre, annál rettentőbb sorsa. Csábító képek ostromolják agyát; a vér örült gyorsasággal kering forró testében, melyet a vágy megmervített. Minden nap, minden évszak meghozza különös fájalmát. A tavasz felébreszti vágyait, a nyár rekkenő hősege elviselhetlenné teszi azokat. Nyugtalanul méri nappal szobáját, kétségbeeséssel forog éjjel tüzes nyoszolyájának kietlen csendjében. Várja azt, a ki sohasem jövend el. Helyette elérkezik az ősz és végül a tél is. Miként a természet, úgy pusztul teste, veszi el színét lelke. Egyhangú magányának csendjét csak könyek zápora és egy-egy vihar szakítja meg.

Meddő ifjúságát siratja, a mindent betakaró hóleplet rázza néha erőszakosan magáról . . . Számára nincsen tavasz, fel-támadás. Nyomtalanul tűnik el. Létének históriája befejeződik. Nincs folytatás . . .

Jaj neki, ha nem így történik! Jaj neki, ha követi a természet szavát, a szerelem parancsát! Tettét a társadalom törvénytelennek bélyegzi, magamagának feláldozását bukásnak nevezi. Pálczát tör felette a tisztcsaládanya, ki házasság címén adta el testét, vagy az a másik, ki Alfonz nevű vásárolt férjének árnyékába rejti szeretőit. Az üldözött vad nálánál nyugodtabb. Nem mer feltekinteni, mikor kedveséhez siet, mivel azt hiszi, az utcán mindenki őt lesi, az ő szégyenét olvassa piruló arczáról. Pihegő kebelével menekül a férfi karjaiba. Gondolkodás, számítás nélkül veti testét a szerelem oltárára. Nincs szeretőjének oly bűnös gerjedelme, melyet ne teljesítene, mivel egyre attól fél, hogy elveszti őt. Testének minden ízét prédául dobja, mert szeret és egyre az elhagyatástól retteg. És ez mégis elkövetkezik. A férfi igen ritkán veszi feleségül kedvesét. A kielégített kíváncsiság már nem sarkalja cselekvésre; évszázados hit pedig elriasztja attól. A nő egyedül marad. De még ez a kinszenvedés, boldogság is összehasonlítva avval a leírhatatlan fájdalommal, mit éreznie kell, ha gyermekkel veri meg a véletlen játéka. A szeretett csecsemő arcza anyja megrontójának képét tükrözi vissza, ártatlan gagyogásának mennydörgő szava apját kéri tőle számon. Az anyai szeretet arra készíti, hogy megölje halványát, ki szenvedésben fogantatott és ezért elhagyatottságában kétszeresen kedves szívének. Sirassátok mindkettőt ti nők, kik nem buktatok el, mivel puha kebletek aczél szívet takar. Sirassátok mindkettőt és búsuljatok saját végzeteteken is, mivel nálatok az erős lélek, tökéletes egy másfajta szenvedést okoz. E szerencsétlen véletlen cselekvésre, gondolkodásra teremtette az ilyen nőket, társadalmi rendünk pedig elzárja előlük az utat. Férj, gyermek, jólét, tisztelet . . . mi sem hiányzik életükből és ők mégis boldogtalanok, mivel betöltetlen úr kong lelkükben. Ha volt alkalmuk ismeretek gyűjtésére, úgy megtalálják szerencsétlenségüknek hatalmukon kívül fekvő okát; ha születésüktől nyert tökéletességüket helyzetük miatt nem művelhették ki, úgy csak ösztönszerűleg él bennük a kielégítetlenség érzése s az a tudat, hogy valami hiányzik életükből. Érzik, nem az a valódi hazájuk, igazi keretük, melybe élnek, de nem bírnak gyötrő, határozatlan vágyuknak nevet adni...

Talán választhattunk volna kevésbé szomorú jeleneteket a nemi élet történetéből, de viszont elhallgattuk ama hajmeresztő bűnöket, kétségbeejtő betegségeket, melyeknek áldozatai körülöttünk hemzsegnek. Elűztük az állatias arcok, fonyadt testek, egyensúlyukat veszített agyak, visszás érzések rémeit. Leírásunkban megtartottuk a lehető legjobb és legrosszabb közt vezető utat. Bízvást elmondhatjuk, hogy a nemi élet nyomora nagy.

Harkányi Ede.